

ELEMENTI VAZDUHOPLOVNE PODRŠKE I TEMPO NAPADNE OPERACIJE

Pukovnik *Dragoslav RADISAVLJEVIĆ*

U sklopu razmatranja faktora koji utiču na tempo napada uočava se da među njima postoje srodnosti koje ih svrstavaju u tri klasične grupe.

prvu čine faktori koji »neutralno« stoje između dve zaraćene strane i uglavnom su nepromenljive, te traže da se njima prilagođava (to su orografski stvor zemljišta i njegova hidrografija, te vreme — kao meteorološka pojava, kao doba dana — godine i kao prostor);

druga je: verovatni neprijatelj (organizacija, snage i kvaliteti); ovu grupu faktora treba svakodnevno pratiti, analizirati i donositi zaključke;

treća grupa: sopstvene oružane snage (organizacija, ljudi i naoružanje, sredstva vatrene podrške, PTO i PVO, tehnička sredstva i njihovi kvaliteti, snage i mogućnosti vazdušnih desanata, snage u pozadini neprijatelja, itd.); na ovu grupu faktora može se neposredno uticati.

Pošto je treća grupa faktora za ova razmatranja bitna, ovde će o njoj biti reči, s napomenom da će se obraditi samo oni faktori ove grupe koji se odnose na uticaj vazduhoplovne podrške na tempo savremene napadne operacije.¹

Pod vazduhoplovnom podrškom podrazumevamo sledeća dejstva avijacije i snaga PVO: izviđanje iz vazduha; vatrena podrška KoV dejstvom iz vazduha; zaštita jedinica, odnosno elemenata borbenog rasporeda KoV i objekata državne teritorije od neprijateljskih napada iz vazduha; operativni vazdušni transport; održavanje veze pomoću aviona za vezu.

Ne računajući na strategijsku avijaciju i njena dejstva, zapaža se da je i kod velikih armija dejstvo avijacije najvećim delom orijentisano na vazduhoplovnu podršku sopstvene KoV. Učešće u prvom nuklearnom udaru, odnosno u nuklearnom nastupanju, kao i sva ostala dejstva taktičke, odnosno frontovske avijacije, usmerena su na obezbeđenje sprovođenja prve i narednih operacija KoV.

I kopnene jedinice onih armija koje raspolažu moćnim raketno-nuklearnim naoružanjem »zemlja-zemlja«, ne mogu ni da zamisle uspešno sprovođenje operacija na zemlji bez snažne i neprekidne vazduhoplovne podrške, bilo da se ona vrši nuklearnim ili jedino klasičnim avio-naoružanjem. Otuda je razumljivo da manje armije, a pogotovu one koje ne raspolažu raketno-nuklearnim jedinicama srednjeg i velikog

¹ Pod terminom »savremen« podrazumeva se kako nuklearno i raketno oružje, sredstva elektronike i drugo, tehnički usavršeno naoružanje i oprema, što je sve dalo kvalitet armijama, tako i nova vojnoteoretska shvatanja koja traže i ukazuju na rešenja za vođenje operacija i rata u celini i koja isključuju mogućnost da se nova dostignuća precene i potcene.

dometa, da bi uništile neprijateljske nosače nuklearnih sredstava (rakete »zemlja-zemlja« i avijaciju na aerodromima), kao i dublje rezerve, mora da raspolažu savremenom avijacijom, sposobnom da ove udaljene i opasne objekte »dohvati« i uništi, kao jednim od uslova da bi se iz dubine uspešno dovele i grupisale snage za napad, a ujedno i da bi se sam napad sproveo bez jačeg protivdejstva, koje je u uslovima kada se upotrebi nuklearno oružje opasno ne samo zbog smanjenja tempa napada, već uopšte zbog uspešnog sprovođenja napadne operacije.

Potrebno je podvući: ako se neprijatelj već nalazi na teritoriji napadača, tada teritorijalne i partizanske jedinice, bez obzira na svoje gubitke, treba u prvom redu da sve svoje snage angažuju za neprekidne udare po neprijateljskim raketno-nuklearnim jedinicama, avijaciji na aerodromima, skladištima nuklearnih sredstava i komunikacijama koje mu služe za dotur i manevar. Avijacija bi na ovom zadatku morala da ostvari vrlo tesno sadejstvo sa sopstvenim snagama u pozadini neprijatelja.

U okviru izviđanja iz vazduha i vatrene podrške, o čemu će biti reči, zaustaviću se samo na nekim novijim momentima koje nameću uslovi vođenja eventualnog rata, a bitno utiču na tempo napadne operacije.

Izviđanje iz vazduha dobilo je opštearmijski značaj usled izrazito novih momenata, kao što su: maksimalna rastresitost svojih elemenata protivničkog borbenog rasporeda, čime se komplikuje proces procene njegovih namera i mogućnosti; velika pokretljivost borbenih jedinica omogućuje stvaranje iznenađenja u odnosu na snage i pravce mogućeg grupisanja napadača; ne može se ni zamisliti dejstvo raketno-nuklearnog oružja »zemlja-zemlja«, makar i po malo pokretnim objektima, ukoliko se u momentu lansiranja ne raspolaže tačnim koordinatama o mestu cilja.

Znači, pored postojećih organa, snaga i sredstava za izviđanje, izviđačku avijaciju treba učiniti odgovornom da otkrije gotovo sve raketne jedinice, bilo na vatrenim položajima ili u pokretu, avijaciju na aerodromima a posebno onu koja bi po napadaču mogla da dejstvuje nuklearnim bombama, zatim skladišta nuklearnog naoružanja, kao i grupacije i pokrete (naročito oklopnih) jedinica neprijatelja. Iako bi se dalje nabrajalo sve ono što treba da otkrije izviđačka avijacija u taktičkoj i operativnoj dubini, došlo bi se do zaključka da ma kako bila brojna, ona to ne može da učini. Zato se u sadašnjim uslovima mora poći od toga: koji su to primarni objekti i zadaci na koje treba angažovati izviđačku avijaciju u interesu napadne operacije KoV? Verovatno bi to, po značaju u redosledu, bile raketno-nuklearne jedinice na vatrene položajima ili na maršu, kao i avijacija na aerodromima, sposobna za nanošenje nuklearnih udara; oklopne jedinice branioca u rejonima grupisanja i na maršu; braniočevi centri za navođenje avijacije i raketa; komandna mesta, naročito viših štabova (za ovo se koriste specijalne aparature radio-izviđanja i vizuelne priznake).

Izvršavajući ove zadatke izviđačka avijacija (bez obzira u čijem se sastavu nalazila) postaje sredstvo komandanta armije, jer bez ovih

podataka on teško može da donosi pravilne odluke, pa bi se slabosti ili uspesi na ovom planu adekvatno odrazili i na tempo napadne operacije.

Osim navedenog, radiološko izviđanje iz vazduha pomoću helikoptera predstavlja neposredni činilac koji se direktno odražava na tempo operacije. Ove letelice, opremljene potrebnim uređajima, u mogućnosti su da blagovremeno informišu jedinice KoV o zonama i stepenu radijacije na njihovim pravcima kretanja radi dopunskih odluka komandanta jedinice.

Da bi se nabrojani zadaci izvršili, treba planski upotrebiti i rasporediti snage izviđačke avijacije, tako da komandant armije dobija obezbeđene podatke u ono vreme i za onoliki broj dana koliko mu je, po planu napadne operacije, neophodno da bude informisan gde su braničeve raketne jedinice, rezerve, šta je u pokretu, itd. Treba voditi računa da će, u sadašnjim uslovima usavršene PVO, gubici izviđačke avijacije biti svakodnevn i ne mali, a ukoliko komandant armije ostane neinformisan (naročito u kritičnim momentima), ni napadna operacija neće imati željeni tempo.

Vatrena podrška. Sa uvođenjem u naoružanje raketa »zemlja-zemlja« taktičkog i operativno-taktičkog značaja, raznih dometa, za kratko vreme se poverovalo da je, u ovim uslovima, vatrena avijacijska podrška KoV izgubila svoju važnost.

Rakete »zemlja-zemlja« u svome dejstvu pokazale su se nezavisnim od doba dana i meteoroloških uslova, imaju relativno veliku dajlinu dejstva, veliku razornu snagu, veliku brzinu lansiranja, vrlo su pokretne (neke se mogu prenositi i helikopterima), a brzina u letu je takva da im u sadašnjim uslovima protivnička lovačka avijacija i PAR gotovo ne mogu protivdejtstvovati. Međutim, prve vežbe i prvi manevri pokazali su da je ovo oružje neefikasno u dejstvu po pokretnim i ciljevima malih razmera, kojih na bojištu ima u najvećem broju.

Na osnovu ovoga što je pokazala praksa, teoretski je definisano da rakete načelno treba da tuku stacionarne ili malo pokretne krupnije objekte, kao i one koje brani jaka PVO, a posebno lovačka avijacija i PAR. S tim u vezi, raketnim jedinicama treba dodeljivati da dejstvuju na aerodrome na kojima su bazirani avioni sposobni za nošenje nuklearnih bombi, zatim na jedinice PAR kada su na vatrenim položajima, kao i na nepokretne ili malo pokretne objekte branjene jakim snagama PAR; dalje, njima treba dejstvovati po neprijateljskim grupacijama, većim skladištima nuklearnog oružja, kao i po mostovima i prelazima operativnog značaja. Ukupnost ovih dejstava (zavisno od obima, celishodnosti i uspešnosti upotrebe raketnih jedinica) može znatno da utiče na tempo napadne operacije.

Dejstvo lovačko-bombarderske avijacije na bojištu ima izuzetno veliki značaj i uticaj na tempo armijske napadne operacije. Njene sve savršenije odlike (velika manevarska sposobnost, nadzvučne brzine leta, snažno naoružanje — nuklearne i klasične zapaljive i razorne bombe, razorne ili kumulativne rakete, sve bolji taktički radijus dejstva) omogućavaju joj da uništava sve vrste objekata na dubinama i od 500 km od linije fronta. Samim tim ima i te kakvog uticaja na tempo napadne

operacije, pa ako se u proceni to dobro ne sagleda, mogli bi se dovesti u pitanje ne samo tempo već i čitava planirana operacija. (Ne treba gubiti iz vida ni ekonomičnost: u avionu se nalazi visok obučeni čovek, sposoban da traži, pronalazi i uništava određene objekte a da posle toga — za razliku od raketa — to sredstvo dovede nazad kako bi sa njim produžio izvršenje mnogih sličnih zadataka.)

I ovde je neophodno da se, na osnovu raspoloživog broja aviona za operaciju, strogo isplanira broj avio-poletanja u jednom danu ili za ceo tok operacije.

Za razliku od raketnih jedinica, lovačko-bombarderskoj avijaciji, u krajnjem slučaju, nisu potrebni specijalni podaci izviđačke avijacije, jer je ona sama sposobna da u okviru dejstva »slobodnim lovom« traži i uništava naređene objekte.

Njene slabosti, a i ograničenja, jedino mogu biti povezane sa krajnje nepovoljnim meteorološkim uslovima — tada prednost prelazi na stranu raketa.

Međutim, ono što je u sklopu podrške napadne operacije i najkarakterističnije za ovu vrstu avijacije jeste — da je ona, pored normalne mogućnosti da dejstvuje po objektima na većem prostranstvu, specijalno sposobna da uništava pokretne i objekte malih razmera. Koristeći se velikim radijusom dejstva i imajući u vidu njenu univerzalnost u dejstvu po vrlo različitim objektima, danas se uopšte sve manje insistira na podeli njenog dejstva na posrednu i neposrednu vatrenu podršku. Braniočevi objekti, a naročito napadna nuklearna sredstva, ne dele se više prema njihovom udaljenju od linije fronta već prema stvarnoj i neposrednoj opasnosti po sopstveni armijski raspored, po moći nuklearnog udara, po tome ko je u datom momentu najopasniji. Avioni koji na aerodromu imaju ili će imati podvešene nuklearne bombe, kao i raketno-nuklearne jedinice, makar udaljene i do 100 km od linije fronta, predstavljaju neposrednu i ogromnu opasnost za KoV i dejstvo po njima, u ovim uslovima, spadalo bi u neposrednu podršku (ako bismo taj termin morali upotrebljavati).

Za razliku od raketnih jedinica, lovačko-bombarderska avijacija je uz to sposobna da klasičnim naoružanjem (a ne samo nuklearnim) uništava braniočeve brojne raketno-nuklearne divizione i baterije taktičkog i operativno-taktičkog značaja. Za uništenje jednog ovakvog divizionara dovoljne su snage jedne eskadrile lovačko-bombarderske avijacije. Ovo je vrlo značajno gledano bilo sa operativnog ili ekonomskog gledišta, pogotovo za one armije koje možda trenutno ne raspolažu nuklearnim sredstvima »zemlja-zemlja«. Ovu vrstu avijacije sa klasičnim, naročito raketnim naoružanjem, treba angažovati na raketno-nuklearne jedinice branioca, na radarske centre za navođenje avijacije i raketa, kao i na ostale objekte.

Lovačko-bombardersku avijaciju sa nuklearnim avio-bombama verovatno da bi bilo najkorisnije angažovati na braniočeve oklopne jedinice u pokretu, ukoliko u rejonima grupisanja nisu uništene od napadačevih raketa »zemlja-zemlja«. Posebno u uslovima kada se ne raspolaže raketnim jedinicama većeg dometa, avijaciju sa nuklearnim bombama, bez obzira na verovatne gubitke koje će imati, normalno bi

bilo upotrebiti i za dejstvo po braniočevoj avijaciji na aerodromima, u prvom redu po onoj koja predstavlja nuklearnu opasnost. Nuklearne avio-bombe rentabilno je upotrebiti i po komandnim mestima viših štabova, kao i po ukopanim skladištima nuklearnih sredstava.

Ukazujući na to da dejstva lovačko-bombarderske avijacije u prvom redu treba orijentisati na braniočeva nuklearna sredstva, samim tim izlazi da ona istovremeno za račun KoV-a izvršava dva zadatka: učestvuje u vatrenoj podršci KoV i istovremeno, na ofanzivan način, učestvuje u PVO. Više uništenih braniočevih aviona na zemlji, kao i raketnih jedinica, olakšava dejstva napadačevom sistemu PVO trupa i objekata državne teritorije.

U uslovima jednovremene upotrebe raketnih jedinica i lovačko-bombarderske avijacije, potreba je da opštevojni i vazduhoplovni komandanti i referenti u njihovim štabovima, do savršenstva poznaju taktičko-tehničke osobine i mogućnosti jednog i drugog sredstva. Ujedno je potrebno jedinstveno shvatanje i usvajanje redosleda opasnosti a time i važnosti braniočevih objekata. Na ovaj način neće biti teško ni vazduhoplovcu a ni odgovornom za dejstvo raketa u svojim predlozima za upotrebu, kao ni komandantu KoV u odluci, da reše: po kojim objektima treba da dejstvuju raketne jedinice a po kojima lovačko-bombarderska avijacija. U odnosu na vreme i redosled dejstva, najkorisnije je prvo izvršiti raketne udare i tako neposrednim ili posrednim dejstvom neutralisati neprijateljsku PVO, a posebno PAR, čime se stvaraju najpovoljniji uslovi za dejstvo avijacije.

I, najzad, razumljivo je da ukoliko jedna armija, makar i trenutno, ne raspolaže raketama »zemlja-zemlja«, tada lovačko-bombarderska avijacija ostaje skoro jedina snaga sposobna da svojim radijusom dejstva, van dometa sopstvene zemaljske artiljerije, dopre do vrlo opasnih nuklearnih ofanzivnih sredstava branioca.

Iz iznetog o izviđačkoj, a posebno o lovačko-bombarderskoj avijaciji, moguće je u osnovnim okvirima sagledati zadatke i realne mogućnosti ovih sredstava prilikom njihove upotrebe u napadnoj operaciji. Uočavanjem mogućnih efekata, vrste i redosleda uništavanja braniočevih izuzetno opasnih ciljeva, može se uočiti da se njihovim izbacivanjem iz stroja stvaraju vrlo povoljni uslovi da napadačeva KoV u savremenim uslovima rata izvrši svoj zadatak sa tempom koji dalje zavisi skoro jedino od taktičko-tehničkih mogućnosti njenih borbenih i transportnih sredstava. (Ne potcenjujući neprijateljska napadna nuklearna sredstva i pravilno iskorišćavajući sopstvene raketne i avijacijske jedinice, verovatno je da bi i naša KoV na manevarskom i ravničastom zemljištu na ovaj način stvorila uslove da tempo napadne operacije bude udvostručen u odnosu na prosečne norme iz II svetskog rata.

Iz iznetog dalje proizilazi da povećanje tempa napada, pre svega, zavisi od uspešnog svođenja na najmanju meru braniočeve nuklearne moći. Zatim, da dejstvo sopstvenim nuklearnim raketnim ili avijacijskim sredstvima omogućava vrlo brzu promenu odnosa snaga, naročito u oklopnim jedinicama čime se, pored rečenog, stvara povoljniji odnos za brzi prodor sopstvenih snaga u dubinu braniočeve odbrane. I, na kraju, da dejstvo naročito lovačko-bombarderske avijacije sa nuklear-

nim avio-bombama, omogućava uspešno tučenje i razbijanje braničevih rezervi u pokretu i njihovo izolovanje od bojišta, što u najvećem broju situacija predstavlja jedan od izuzetno važnih uslova da bi se postigao maksimalni tempo napada. Da bi jedinice KoV napadača ostvarile željeni tempo napada, a pogotovo da bi mogle uspešno da eksploatišu učinke dejstva nuklearnog oružja, trebalo bi da budu vrlo pokretne, motorizovane, opremljene jedinicama i sredstvima za savlađivanje kontaminiranog zemljišta i sa pozadinskim organima i jedinicama pokretnim do te mere, da ih ne sputavaju u razvijanju maksimalno mogućeg tempa napada.

Današnje vazduhoplovstvo — sa vrlo značajnom izviđačkom i moćnom lovačko-bombarderskom avijacijom, sa i bez nuklearnih sredstava, sa transportnom avijacijom i helikopterskim jedinicama, namenjenih za operativna i materijalna prevoženja, kao i sa nadzvučnom i vrlo savremenom lovačkom avijacijom u sklopu sistema PVO — u stanju je da sa svoje strane vrlo značajno doprinese u povećanju tempa napadne operacije armije KoV. Jednu od osnovnih teškoća, na današnjem stepenu razvoja avijacije, čine pri tom aerodromi, jer još uvek mlazna avijacija zahteva poletno-sletne staze sa čvrstom podlogom dužine do 2.500 m, širine do 45 m, kao i ostale uređaje potrebne na jednom aerodromu. I dok, na jednoj strani, dejstva avijacije mogu doprineti da se poveća tempo napadne operacije armije i njena dubina, dotle, na drugoj strani ubrzano udaljavanje prednjih delova sopstvene KoV od izgrađenih aerodroma može da negativno utiče na dalja dejstva avijacije.

Početno baziranje mlazne borbene avijacije nalazi se na oko 100 km. Ne računajući na mogućnosti braničevog dejstva po aerodromima napadača, već samo na činjenicu da se sopstvene jedinice KoV udaljavaju od istih, nametnuće se potreba da se izgrade novi aerodromi sa kojih je moguće i dalje izvršavati sve zadatke za račun KoV na maksimalnom radijusu avijacije. Bez toga moglo bi se desiti da u jednom momentu sopstvena KoV ostane bez lovačke zaštite bez potrebnih podataka izviđačke avijacije i bez potrebne vatrene podrške lovačko-bombarderske avijacije.

Otuda komandant armije KoV treba, pri planiranju brzine napadnih dejstava i davanju zadataka avijacije, da i o ovom momentu vodi računa, jer će se samo u sklopu usaglašavanja i rešavanja svih pitanja, pa i podrške avijacije jedinicama KoV, moći da obezbedi željeni tempo napada.